

Dues conseqüències de l'automatització de catàlegs

Acostumats com estem a ser espectadors en aquest món on tot passa lluny de nosaltres, hem començat a sentir parlar a Catalunya de l'automatització de biblioteques i el tema no ens ha semblat nou. Ja feia temps que se sabia que, nord enllà, els ordinadors havien entrat al regne sagrat de les biblioteques per prestar-hi els seus auxilis, així que, sense més reflexions, hom està a punt de canviar la màquina d'escriure pel teclat d'una terminal.

L'automatització de biblioteques se sol valorar de manera unànime com un pas endavant, sense que un judici com aquest susciti més consideracions.

Tots els invents que ha fet el gènere humà han tingut l'objectiu d'augmentar la quantitat de treball i han aconseguit, a més a més, canviar-ne la qualitat i la manera com es desenvolupava. Així, el cotxe de motor no només va fer els viatges més ràpids sinó que va canviar la manera de viatjar. En aquest article considerarem alguns dels canvis que possiblement s'introduiran a les biblioteques amb els ordinadors, i també remarcarem els innegables avantatges que comportarà aquest fet. Ens centrarem en l'impacte a les

biblioteques de l'automatització dels seus catàlegs, deixant de banda les conseqüències de l'automatització de totes les funcions que fa una biblioteca.

L'automatització dels catàlegs d'una biblioteca té com a resultats immediats una millora en la informació que s'ofereix a l'usuari, una eina molt útil per al bibliotecari en el treball de catalogació i estalvi d'espai i de recursos per a la biblioteca. Els catàlegs automatitzats permeten d'accedir a la informació més ràpidament a partir de més conceptes que els que ofereixen els catàlegs manuals. El primer aspecte és evident si pensem en catàlegs en microfites COM o accessibles per terminal. Respecte al segon cal dir que l'ús d'un ordinador permet múltiples punts d'accés per a una mateixa notícia bibliogràfica. Es pot cercar un document pel seu títol, collecció, editor, etc., sense augmentar perceptiblement el volum del nostre catàleg ni la feina de catalogació; la recerca booleana ens permet de fer consultes complexes; és possible utilitzar tècniques noves que analitzin millor el contingut del document, etc. No cal dir que totes i cada una d'aquestes possibilitats milloren la informació que una

biblioteca pot donar i permeten al catalogador de gestionar més bé el catàleg.

Els catàlegs confeccionats així canvien la seva forma i ens són oferts en microfítxes o en cintes o discs magnètics consultables per terminal. El volum que ocupen els catàlegs disminueix, les consultes es fan més ràpides i al mateix temps els catàlegs es poden explotar més. L'edició del catàleg d'una biblioteca es fa ara molt més fàcil i de manera automàtica es pot disposar d'extraccions parcials del catàleg.

Fins aquí tot ha estat un rosari de lloances i molt parcialment hem complert el que s'ha promès al començament d'aquest escrit. Però, abans de poder parlar de canvis en les biblioteques se'ns haurà de permetre una breu incursió en consideracions gota estèrils sobre la insadollable necessitat d'informació que té el nostre món a finals del segle XX.

El nostre segle, que ens ha portat els ordinadors, ha nascut amb una necessitat que cada vegada es fa més pregona: necessitat d'informació. El nombre de

documents creix en progressió geomètrica i això crea un abisme entre la informació existent i els usuaris potencials que només es pot salvar per mitjans que estiguin a l'altura de les circumstàncies. És així com han nascut els centres documentals, que s'apropien d'algunes de les funcions que fins ara complien les biblioteques i que s'insereixen en la producció científica i tecnològica fins a ser-ne una peça clau. És normal que, donat el seu paper, hagin estat els centres documentals els primers de gaudir dels avantatges de la informàtica.

Però les biblioteques continuen tenint un paper important, sobretot en l'ensenyament, la cultura i el lleure, i cal que explotin els seus recursos a ple rendiment per tal d'oferir de manera millor i més ràpida la informació que conserven. I d'aquí que es plantegi l'ús d'ordinadors a les biblioteques. Però cal fer notar un matís important: la introducció de la informàtica al món de les biblioteques no ve motivada tant per l'estalvi de recursos que comporta, ni tampoc no és permesa per l'abaratiment dels sistemes informàtics, sinó que és deguda a la necessitat d'informació que ara només la informàtica pot satisfer de

manera adequada. Això ens planteja amb força cruesa una inversió de termes de què no sempre som prou conscients, i és que els ordinadors no s'usen tant per alleugerir la burocràcia de les biblioteques com perquè aquestes puguin acomplir la seva funció en una societat àvida d'informació.

Ens quedariem curts si no exposéssim una mica més què és potenciar la informació de les biblioteques. Bàsicament vol dir permetre que aquesta informació surti a fora. Fins ara hom no tenia altre mitjà, si volia saber si una biblioteca tenia un llibre determinat, que anar-hi i consultar-hi els catàlegs. Ara hi ha una multitud d'instruments que permeten de conèixer aquests catàlegs des de fora estant. Un catàleg automatitzat no només pot ser imprès fàcilment, sinó que es pot editar de maneres més barates i difusives: les microfítxes COM, les cintes magnètiques, per terminal mitjançant connexió telefònica... Consultar un catàleg des del televisor d'una casa particular gràcies al videotext no és un somni tècnicament impossible. Però si citem com exemples totes aquestes possibilitats encara de futuro-ficció al nostre país no és per

fer segregat saliva sinó per remarcar l'immens camp que queda obert a l'expansió de la informació de les biblioteques.

Que la informació surti de les biblioteques per acostar-se a l'usuari, el seu intercanvi entre centres i per tant un ús internacional de la informació són els trets distintius de l'evolució de les biblioteques en el moment present. Aquí es configuren les dues conseqüències promeses de l'automatització de catàlegs, que a parer nostre són l'establiment de grans xarxes de biblioteques i la tendència mundial a la uniformització de codis i de pràctiques catalogràfiques.

Normalment al nostre país per «xarxa» entenem un conjunt de biblioteques d'un mateix organisme que estan subjectes a una administració, a una política i a unes finalitats comunes. Malgrat tot, cal ampliar aquest concepte i definir una xarxa com «un grup de biblioteques i/o punts de serveis d'informació connectats conjuntament amb el propòsit de satisfer necessitats comunes» (1). Dins d'aquesta definició hi cabrien algunes organitzacions i serveis

bibliotecaris desenvolupats per mitjans manuals, però les possibilitats de *connexió* i de *satisfacció de necessitats* es veuen multiplicades amb la informàtica fins al punt que només amb aquesta són possibles.

Seguint E.J. Hunter i K.G.B. Bakewell (2) podem afirmar que una xarxa moderna es caracteritza per:

- 1) mostrar el contingut d'un gran nombre de biblioteques o d'un gran nombre de publicacions,
- 2) fer que els recursos mostrats siguin disponibles per a una biblioteca o un usuari *on i quan calgui*, i
- 3) compartir les despeses del treball involucrat en fer aquests recursos disponibles per tal de reduir la mitjana d'increment del cost de les biblioteques individuals i usuaris.

Els dos primers objectius es veuen enormement facilitats per la informàtica, que permet d'accedir de manera immediata a catàlegs de fons que es troben allunyats de l'usuari. Els diferents centres de la xarxa comparteixen d'alguna manera la *catalogació* per formar un sol catàleg i per poder atendre les peticions de documents des de qualsevol punt de la xarxa amb el préstec interbibliotecari.

Aquestes xarxes es comencen a desenvolupar a partir de la dècada dels setanta i connecten entre si un important nombre de biblioteques (l'OCLC, xarxa pionera, establerta als USA i al Canadà, n'agrupa unes 2.500). Les xarxes de biblioteques han nascut amb el tractament automatitzat de la informació i configuren els dos trets esmentats anteriorment d'ús internacional de la informació i de sortida de dins a fora de la informació emmagatzemada a les biblioteques.

A partir dels anys seixanta es donen de manera paral·lela dues tendències molt importants en el món bibliotecari. D'una banda tenim la introducció de la informàtica a les biblioteques amb el projecte MARC —que s'inicia l'any 1966— i l'establiment de xarxes automatitzades a les quals ja hem alludit. De l'altra, hi ha la sòlida tendència a la uniformització de codis catalogràfics. Aquesta té com a important punt de referència el Congrés Internacional sobre Principis de Catalogació (París, 1961), on s'unifiquin els criteris que hauran de regir els codis nacionals de catalogació, i a banda de moltes altres realitzacions ha culminat de

noment amb les normes ISBD, avui acceptades mundialment (3).

La simultaneïtat d'aquests dos processos no és gens casual; hom podria dir que la unificació ve provocada per l'expansió de la informació que produeixen els ordinadors aplicats a les biblioteques. Certament, per tal que la informació pugui ser usada fora del centre que la produeix, fins i tot internacionalment, necessita que es redacti sota uns patrons al màxim de comuns possibles. A banda de la comprensió de la notícia bibliogràfica, «facilitant la interpretació de notícies a través de barreres lingüístiques», hi ha el fet no menys important de la utilització que pot fer un centre qualsevol d'una notícia produïda per un altre centre sempre que ambdós usin els mateixos codis (4).

Així, ens trobem que unificar els codis catalogràfics serveix per interpretar correctament les notícies bibliogràfiques que vénen de fora i sobretot per poder-les utilitzar, sigui en un catàleg comú, sigui en el propi catàleg després d'una còpia.

Però les diversitats entre els catàlegs no provenen únicament de

l'ús de codis diferents, sinó també de la inevitable disparitat en la interpretació d'algunes normes; es fa indefugible, doncs, alhora que s'unifiquen codis, d'unificar també pràctiques, i això darrer només és possible centralitzant d'alguna manera la catalogació, sigui a través de centres únics de catalogació, sigui a través d'una catalogació compartida.

Hem anunciat, ben segur que de manera massa superficial, canvis molt profunds en l'estructura bibliotecària, que possiblement tardaran a veure's en el nostre país. La nostra intenció no ha estat altra que, després de tanta volta, reprendre les frases inicials d'aquest article per remarcar que l'automatització de les biblioteques és una millora evident, però que cal estar amatents als canvis que comporta. Canvis en la manera de treballar, canvis en la manera d'entendre les biblioteques, canvis en la manera de resoldre els problemes. Seria ben estèril que en l'evolució de les biblioteques catalanes es fes una modernització de les seves activitats que no anés més enllà de les funcions que actualment presten, que es girés d'esquena a les millores

qualitativament diferents que la informàtica possibilita.

Les biblioteques automatitzades del futur (immediat?) seran diferents de les actuals. La informàtica ha de contribuir a obrir les biblioteques a la societat, a augmentar-ne i millorar-ne els serveis. Altrament serà com trencar nous amb una piconadora.

Lluís Anglada i Ferrer

- (1) Eric J. Hunter and KGB Bakewell, *Cataloguing*, 2nd ed. (London: Clive Bingley, 1983), p. 141.
- (2) Ibidem p. 147.
- (3) Hom pot fer-se una idea dels avenços en unificació de normes bibliogràfiques consultant: *Standard practices in the preparation of bibliographic records*, (London: IFLA International Office for UBC, 1982).
- (4) Justament l'objectiu de les normes ISBD és «facilitar la comunicació internacional de la informació bibliogràfica (...) fent intercanviables les notícies provinents de diferents fonts, de manera que les notícies produïdes en un país puguin ser integrades fàcilment en catàlegs de biblioteques o en bibliografies d'un altre país, facilitant la interpretació de notícies a través de barreres lingüístiques, perquè així les notícies produïdes per als usuaris d'una llengua puguin ser interpretades pels usuaris d'altres llengües (...)»